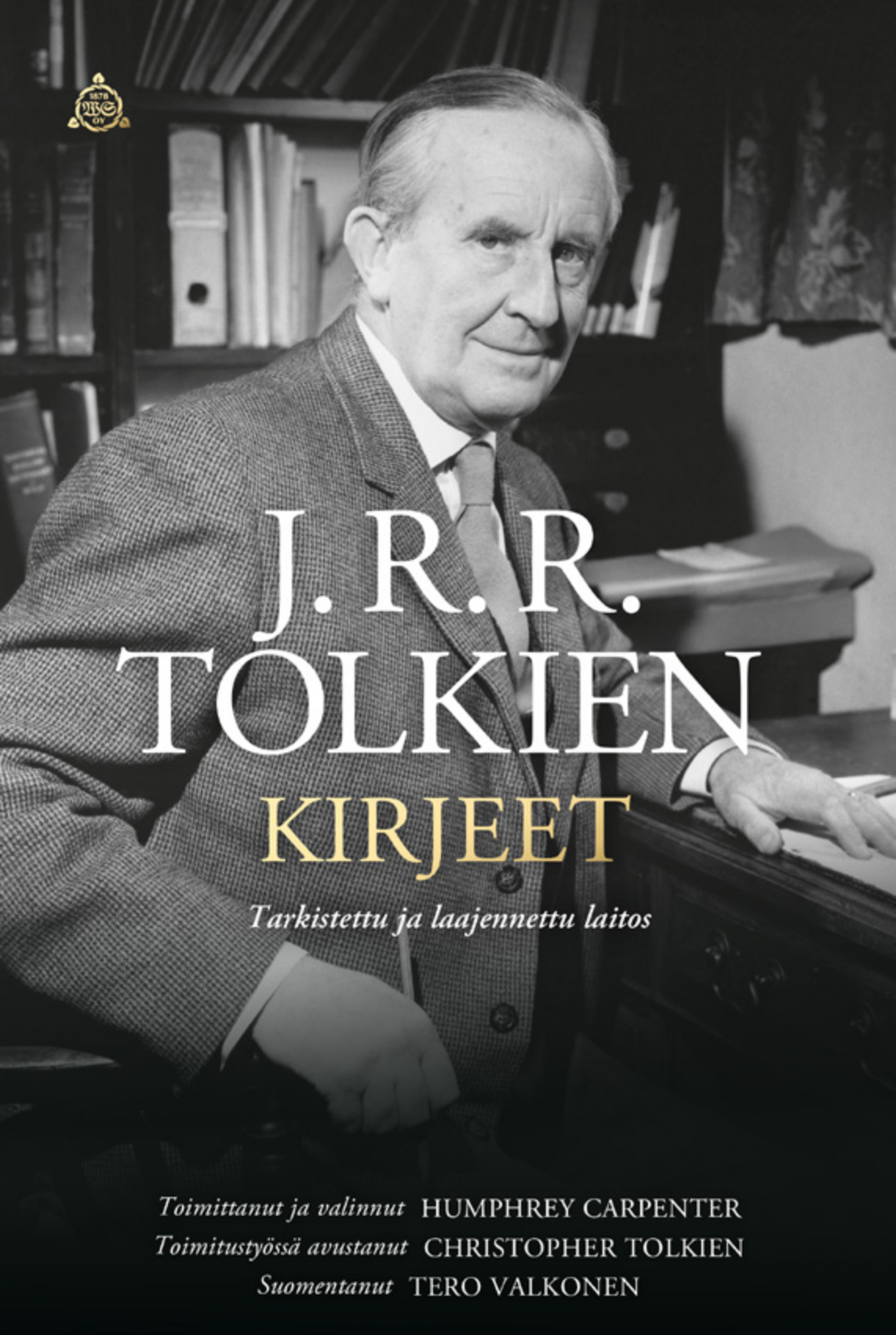

J.R.R. TOLKIEN KIRJEET

Tarkistettu ja laajennettu laitos

Toimittanut ja valinnut HUMPHREY CARPENTER

Toimitustyössä avustanut CHRISTOPHER TOLKIEN

Suomentanut TERO VALKONEN

J. R. R. TOLKIEN

Suomennetut teokset:

HOBITTI ELI SINNE JA TAKAISIN

MAAMIES JA LOHIKÄÄRME

TARU SORMUSTEN HERRASTA I–III:

I SORMUKSEN RITARIT

II KAKSI TORNIA

III KUNINKAAN PALUU

TOM BOMBADILIN SEIKKAILUT

PUU JA LEHTI

SEPPÄ JA SATUMAA

KIRJEITÄ JOULUPUKILTA

SILMARILLION*

J. R. R. TOLKIENIN MAALAUKSIA JA PIIRROKSIA*

KESKENERÄISTEN TARUJEN KIRJA*

KIRJEET*

HERRA BLISS

BILBON VIIMEINEN LAULU

SATUJEN VALTAKUNTA

ROVERANDOM

HÚRININ LASTEN TARINA*

KULLERVON TARINA

GONDOLININ TUHO*

KIRJOITUKSIA KESKI-MAASTA

NÚMENORIN TUHO

*Toimittanut Christopher Tolkien

J.R.R. Tolkien.

KIRJEET

TARKISTETTU JA
LAAJENNETTU LAITOS

Toimittanut ja valinnut
HUMPHREY CARPENTER

Toimitustyössä avustanut
CHRISTOPHER TOLKIEN

Suomentanut
TERO VALKONEN

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

Ensimmäinen painos

Englanninkielinen alkuteos
THE LETTERS OF J.R.R. TOLKIEN
(REVISED AND EXPANDED EDITION)

Originally published in the English language by HarperCollins Publishers Ltd.
under the title
The Letters of J.R.R. Tolkien

© The J.R.R. Tolkien Copyright Trust 1981
J.R.R. Tolkien asserts the moral right to be acknowledged as the author of this work

are registered trademarks of The Tolkien Estate Limited.

Tarkistetun ja laajennetun laitoksen alkuteos ilmestynyt 2023.

Suomenkielinen laitos © Tero Valkonen ja WSOY 2025

Werner Söderström Osakeyhtiö
Lönnrotinkatu 18 A, 00120 Helsinki

Ensimmäinen suomenkielinen laitos ilmestynyt 2009.

Sitaatit J. R. R. Tolkienin muista suomeksi ilmestyneistä teoksista suomentaneet
Kersti Juva, Alice Martin, Eila Pennanen, Panu Pekkanen, Vesa Sisättö ja
Johanna Vainikainen

Chaucer-sitaatin sivulla 80 suomentanut Toivo Lyy
Lewis-sitaatit sivuilla 95 ja 610 suomentanut Marja Liljeqvist
Shakespeare-sitaatin sivulla 316 suomentanut Matti Rossi
Auerbach-sitaatit sivuilla 350 ja 353 suomentanut Oili Suominen
Beowulf-sitaatit sivuilla 445, 612 ja 614 suomentaneet Osmo Pekonen ja Clive Tolley
Raamattu-sitaatit vuoden 1992 suomennoksesta

Toimitus kiittää Pekka Tuomistoa ja Kontuwiki-yhteisöä asiantuntija-avusta

ISBN 978-951-0-50863-3

Painettu EU:ssa

Tuoteturvallisuuteen liittyvät tiedustelut:
tuotevastuu@wsoy.fi

Sisällys

<i>Johdanto</i>	7
<i>Tarkistetun ja laajennetun laitoksen esipuhe</i>	II
J. R. R. Tolkienin kirjeet	13
<i>Viihteet</i>	605
<i>Hakemisto</i>	631

Johdanto

Elämänsä loppupuolella J. R. R. Tolkien menetti muutamaksi viikoksi kyvyn käyttää oikeaa kättään. Hän kertoi kustantajalleen: »Totesin että kyvyttömyys käyttää täyte- tai lyijykynää oli yhtä lamaannuttavaa kuin nokan menettäminen olisi kanalle.»

Tolkien käytti valtavasti aikaa kirjoittamisen parissa, mikä ei tarkoittanut yksinomaan akateemista työtä ja »Keski-Maan» tarinoita vaan myös kirjeitä. Monet välttämättömät kirjeet liittyivät työasioihin, mutta kirjeiden kirjoittaminen oli hänelle silti useimmiten mieluisaa. Niinpä Tolkienilta jäi jälkeen valtava määrä kirjeitä, ja kun aloin työstää tätä valikoimaa Christopher Tolkienin avustuksella, kävi ilmeiseksi että huomattava osa materiaalista olisi jätettävä pois ja vain erityisen kiinnostava aineisto mahtuisi mukaan. Olemme luonnollisesti painottaneet niitä kirjeitä, joissa Tolkien käsittelee teoksiaan, mutta valikoiman tarkoituksena on myös paljastaa Tolkienin mielen ja kiinnostuksenkohteitten laajuus sekä hänen omintakeinen mutta herkeämättömän kirkas maailmankuvansa.

Pois jätetyn materiaalin joukossa on suuri joukko kirjeitä, jotka hän kirjoitti vuosina 1913–1918 Edith Brattille, morsiamelleen ja sittemmin vaimolleen; nämä kirjeet ovat luonteeltaan perin henkilökohdaisia, ja olen valinnut niistä vain jokusen katkelman, jotka viittaavat Tolkienin silloiseen tuotantoon. Vuosilta 1918–1937 kirjeitä on säilynyt erittäin vähän, eivätkä ne (valitettavasti) kerro mitään Tolkienin työstä *Silmarillionin* ja *Hobitin* parissa, joita hän siihen aikaan kirjoitti. Mutta vuodesta 1937 eteenpäin kirjeitä on säilynyt aina hänen elämänsä loppuun saakka, ja ne tarjoavat usein erittäin yksityiskohtaisen kuvan *Taru Sormusten herrasta* -teoksen kirjoittamisesta ja myöhemmin *Silmarillionin* työstämisestä; monet sisältävät myös pitkiä pohdintoja hänen kirjoitustensa merkityksestä.

Julkaistaviksi valituista kirjeistä poistetut kohdat on merkitty ajatusviivaparilla, siis: – – Kun kirjeissä näkyy kolme pistettä, ne ovat

Tolkienin itsensä käsialaa. Kirjeitä on lyhennetty miltei poikkeuksetta pelkästään tilasyistä, ja vain erittäin harvoissa tapauksissa on jokin kohta pitänyt poistaa hienotunteisuuden nimissä.

Tolkienin alkuperäistekstiä ei ole muutettu kuin kirjeen osoitteen ja päivämäärän osalta, jotka on merkitty samalla tavalla kautta koko kirjan, ja lisäksi hänen teostensa nimet on yhdenmukaistettu. Hän itse käytti useita nimiä, esimerkiksi *Hobitti*-kirjan kohdalla englanninkielisiä variantteja olivat *the Hobbit*, the »Hobbit», *The Hobbit*, »the Hobbit» ja »*The Hobbit*», ja *Taru Sormusten herrasta* -teoksen nimessä vaihtelu oli samantyyppistä. Olemme useimmiten siirtäneet nimet yleisesti käytettyyn asuun, joskin alkuperäinen muoto on jätetty sellaisissa tapauksissa, joissa se vaikuttaa kiinnostavalta.

Jotkin kirjeet on kopioitu Tolkienin itsensä säilyttämistä hiilipaperijäljennöksistä; hän alkoi kuitenkin tehdä niitä vasta elämänsä loppupuolella, ja tämä selittää sen, miksei varhaisemmista kirjeistä löydy jälkeäkään, ellei alkuperäisiä ole tallalla. Jotkin muut teoksen kirjeistä on kopioitu luonnoksesta tai luonnoksista, jotka poikkeavat lopulta lähetetystä kirjeestä (jos sellaista ylipäänsä lähetettiin), ja joissakin tapauksissa tekstikokonaisuus on hahmoteltu useista katkelmista tai luonnoksista; näissä tapauksissa kirjeen otsikossa lukee »Luonnoksia». Tolkien itse selitti luonnosten määrää ja monien luonnosten pituutta kirjeessä pojalleen Michaelille:

Sanat siittävät sanoja, ja ajatukset luisuvat sivuraiteille. — Minä kykenen saavuttamaan »lakonisuuden» varsinaisena »taiteenlajina» ainoastaan harvoin poistamalla kirjoittamastani tekstistä 3/4 tai enemmänkin, ja täten se on tietysti paljon aikaavievempää ja työläämpää kuin »vapaa mitta».

Mikäli kirjeestä on poimittu valikoimaan vain osa, on osoite ja alkutervehdys jätetty pois, samoin kuin lopetus ja allekirjoitus, ja näissä tapauksissa kirjeen otsikkona on »Kirjeestä henkilölle se-ja-se». Kaikki kirjeiden alaviitteet ovat Tolkienin itsensä tekemiä.

Olen lisännyt kirjeiden alkuun kontekstia selittävän ingressin, mikäli se on tuntunut tarpeelliselta. Kaikki muut huomautukset ovat viiteluettelossa kirjan lopussa ennen hakemistoa, ja niihin viitataan yläindeksinumerolla kirjeissä. Viitteet on numeroitu kirjekohtaisesti, ja ne löytyvät viiteluettelosta kirjeiden numeroiden (ei sivunumeroiden) mukaisessa järjestyksessä. Viitteiden tarkoituksena on tarjota ymmärtämisen kannalta tarpeellista tietoa, mutta olen myös pyrkinyt ytimettyyn, ja viitteissä oletetaan, että lukija tuntee *Hobitin* ja *Tarun Sormusten herrasta* varsin perinpohjaisesti. Tolkienin kirjeissä käytetyt sivunumerot viittaavat suomenkielisen *Hobitin* kolmanteen laitokseen (WSOY 2006) ja *Tarun Sormusten herrasta* tarkistettuun suomennok-

seen (WSOY 2023). Koska etenkin jälkimmäisestä on lukuisia laitoksia, joiden sivunumerot poikkeavat toisistaan, viittaukset selitetään viitteissä, ja sieltä löytyy myös sitaatti, johon Tolkien viittaa.

Toimittajan viitteissä mainitaan neljä kirjaa lyhyillä nimillä: *Maalauksia ja piirroksia*, *Keskeneräiset tarinat*, *Elämäkerta*, *Inklings*. Näiden teosten koko nimet ovat *J. R. R. Tolkienin maalauksia ja piirroksia*, valikoinut ja esitellyt Christopher Tolkien (1979, suom. 2023); *Keskeneräisten tarujen kirja*, toimittanut Christopher Tolkien (1980, suom. 1986, tarkistettu laitos 2021); Humphrey Carpenter: *J. R. R. Tolkien: Elämäkerta* (1977, tarkistettu suom. 2022) ja Humphrey Carpenter: *The Inklings* (1978, ei suom.). Kirjat on kustantanut Isossa-Britanniassa George Allen & Unwin Ltd. ja Yhdysvalloissa Houghton Mifflin Company,* Suomessa ne on kustantanut WSOY.

Christopher Tolkien ja minä jaoimme työn seuraavasti: Minä keräsin ja puhtaaksikirjoitin kaikki kirjeet sekä tein alkuperäiset valinnat; hän antoi palautetta valikoimasta ja puhtaaksikirjoitustyöstä sekä teki lukuisia muutosehdotuksia, joista sitten keskustelimme ja jotka päätyivät kirjaan erilaisten muokkausvaiheiden jälkeen. Sen jälkeen jouduimme toteamaan, että tekstiä pitäisi lyhentää vielä varsin paljon, minkä jälkeen minä tein alkuperäiset lyhennysehdotukset, joita hän sitten kommentoi, ja lopulta sovimme yhdessä toimintatavat. Minä kirjoitin myös alkuperäiset huomautukset ja viitteet, joihin hän tarjosi kommentteja ja lisätietoja. Lopullinen kirja heijastelee siis enemmän minun makua ja arvostelukykyäni kuin hänen, mutta se on myös yhteistyön tulos. Olen tavattoman kiitollinen tunneista, jotka hän työlle uhrasi, samoin kuin siitä että hän opasti ja rohkaisi minua.

Olen luonnollisesti erittäin kiitollinen myös niille lukuisille henkilöille, jotka lainasivat kirjeitään. Useimmat heistä mainitaan kirjassa, sillä heidän nimensä näkyy kirjeen saajana. Niissä harvoissa tapauksissa, joissa kirjeitä lainattiin mutta ne eivät päätyneet lopulliseen kirjaan, minun on sekä kiitettävä kirjeiden lainaajia että pyydyttävä anteeksi, etteivät heidän kirjeensä tilanpuutteen vuoksi mahtuneet mukaan. Haluan kiittää myös minua avustaneita järjestöjä ja henkilöitä: Englannin Tolkien Societyn, American Tolkien Societyn ja Mythopoeic Societyn jäseniä, jotka kertoivat toiveestamme löytää kirjeet ja saattoivat meidät joissakin tapauksissa yhteyteen kirjeiden omistajien kanssa; kiitoksen ansaitsevat myös BBC Written Archives, Bodleian-kirjasto, Oxford University Press ja sen sanakirjaosasto, Texasin yliopiston Humanities Research Center Austinissa ja Wheaton Collegen Wade Collection Illinoisissa, jotka kaikki antoivat meille kirjeitä käyttöön;

* [Tätä nykyä kustantaja Isossa-Britanniassa ja Yhdysvalloissa on HarperCollins Publishers.]

monet testamentin toimeenpanijat (erityisesti pastori Walter Hooper) ja muut henkilöt, jotka auttoivat meitä saamaan käsiimme jo edesmenneitten ihmisten kirjeitä, sekä viimeisenä myös Douglas Anderson, joka auttoi suuresti ja anteliaasti monessa kirjanteon vaiheessa. Hän ja Charles Noad lukivat ystävällisesti myös oikovedokset.

Vaikka tämä on mittava teos ja olemme keränneet haltuumme suuren määrän materiaalia, on selvää että suuri osa Tolkienin kirjeenvaihdosta on edelleen löytämättä. Mikäli lukija sattuu tietämään mahdollisesti julkaisemisenarvoisista kirjeistä, hänen kannattaa ottaa yhteyttä tämän teoksen kustantajaan siinä toivossa, että kirje voidaan kenties julkaista uudessa laitoksessa.

Humphrey Carpenter, 1981

Tarkistetun ja laajennetun laitoksen esipuhe

Laatiessaan johdannon J. R. R. Tolkienin *Kirjeisiin* Humphrey Carpenter viittasi vain ohimennen siihen, ettei teosta julkaistu hänen alun perin hahmottelemassaan muodossa. Humphrey oli työstänyt käsikirjoitusta yhdessä Christopher Tolkienin kanssa melkein kaksi vuotta, mutta kysymys »julkaisukelpoisesta pituudesta» nousi esiin vasta kun hän jätti sen kustantaja Rayner Unwinille.

Rayner ajatteli tuolloin, että mikäli kirjalle haluttiin mahdollisimman laaja lukijakunta, sen tulisi olla riittävän huokea. Vaikka Humphrey pyrki ututterasti tiivistämään satoja kirjeitä hyväksyttävään mittaan, valikoiman lopullinen sanamäärä ylitti neljännesmiljoonan ja ladonnan asettamista käytännön rajoituksista seurasi, että teos voitaisiin julkaista joko yhtenä raskaana ja kalliina niteenä tai vielä kalliimpana kaksiosaisena laitoksena.

Niinpä Humphrey ja Christopher omistivat vuoden 1980 ensikuvakaudet käsikirjoituksen lyhentämiselle, varsin harmistuneissa tunnelmissa muuten. Heidän tuolloinen kirjeenvaihtonsa kuvaa sekä urakan vaikeutta että niitä pitkiä keskusteluja, joita he kävivät ennen kuin päätyivät lopulliseen versioon, joka kattoi Humphreyn alkuperäisestä valikoimasta olennaisen. Erimielisyyksiä tuli yllättävän vähän, joskin kysymystä erään virkkeen erään pilkun mukaan ottamisesta (tai pois jättämisestä) puitiin kohteliaasti useassa kirjeessä! He onnistuivat lopulta karsimaan teoksesta noin 50 000 sanaa, minkä jälkeen Humphrey kirjoitti Christopherin apuun ja neuvoihin nojaten omat huomautuksensa ja lopullinen laitos oli valmis.

Kirjeitä lähemmäs J. R. R. Tolkienin omaelämäkertaa ei ole päästy eikä päästä, joten kun Christopher paljasti kustantajalleen, että alkuperäiset liuskat olivat yhä hänellä, alettiin suunnitella poistojen palaut-

tamista tarkistettuun ja laajennettuun laitokseen. Toimittajien alkuperäinen käsikirjoitus, kirjeenvaihto ja huomautukset on saatu Baillie Tolkienilta, Christopher Tolkienin testamentin toimeenpanijalta, ja niiden pohjalta on koottu täysimittainen teos, joka tarjoaa lukijalle viimein koko Humphrey Carpenterin ja Christopher Tolkienin suunnitteleman valikoiman. Teokseen on myös laadittu lisää toimituksellisia huomautuksia, joiden työstämisessä ovat auttaneet Tolkienin perikunta, Christopher Tolkienin perikunta sekä Catherine McIlwaine, Oxfordin yliopiston Bodleian Libraries -pääkirjaston Tolkien-arkiston hoitaja. Johtavat Tolkien-tutkijat Wayne G. Hammond ja Christina Scull ovat laajentaneet ja päivittäneet hakemistoaan. Tämä laitos sisältää yli 150 uutta kirjettä, minkä lisäksi 45 kirjeeseen on lisätty tekstiä, joten teos tarjoaa entistä enemmän tietoa nykykirjallisuuden suuruuksiin lukeutuvan tekijän elämästä.

Humphrey'n alkuperäinen numerointi on säilytetty ja uudet kirjeet merkitty pienellä kirjaimella, joten esim. Stanley Unwinille 17. syyskuuta 1937 kirjoitettu kirje on 15a, ja sitä edeltää Allen & Unwinille 31. elokuuta kirjoitettu kirje. *Kirjeet* ilmestyi alkujaan vuonna 1981 ja on siitä lähtien toiminut suunnattoman arvokkaana lähdeteoksena; koska sen sisältöön on usein viitattu juuri kirjeen numeron avulla, alkuperäinen numerointi pysyy ennallaan ja teos säilyttää arvonsa.

Chris Smith, 2023

Kirjeet

1 Edith Brattille

[Tolkien kihlautui tammikuussa 1913, ollessaan kaksikymmentäyksivuotias, Edith Brattin kanssa, jonka oli tavannut nuoruudessaan Birminghamissa. Tolkien kirjoitti seuraavan kirjeen viimeisenä opiskeluvuotenaan Oxfordissa, jolloin hän luki englannin kieltä ja englantilaista kirjallisuutta ja valmistautui armeijaan menoon osallistumalla upseerikoulutukseen yliopistolla.]

[Tarkka päiväys tuntematon; lokakuu 1914]

Exeter College, Oxford

Rakas Edith:

Olin totta vie varsin yllättynyt lauantaiaamun kortistasi – ja pahoilani myös, koska tiesin että kirjeeni joutuisi lähtemään perääsi. Sinä todella kirjoitat minulle upeita kirjeitä, pikkuinen, kun taas minä olen sinulle aikamoinen porsas. Tuntuu että siitä on taas iäisyys kun viimeksi kirjoitin. Viikonloppu on ollut vilkas (ja litimärkä!).

Perjantaina ei tapahtunut mitään merkittävää, eikä sen paremmin lauantainakaan, joskin me harjoittelimme koko iltapäivän ja kasuimme monta kertaa, ja kiväärinkin likaantuivat niin, että puhdistamiseen meni sitten iät ja ajat.

Suurin osa loppupäivistä kului sisällä lueskellen: minulla oli essee, kuten jo kerroin, mutta en päässyt loppuun koska tielle tuli Shakespeare ja sitten (luutnantti) Thompson¹ (erittäin reipas ja tyylikäs uudessa uniformussaan), joten en kyennyt tekemään töitä sapattina niin kuin olin ajatellut. – – Menin St Aloysiuksen juhlamessuun – ja pidin siitä melko tavalla – ja siitä onkin jo aikaa kun viimeksi messun kuulin, sillä isä F.² ei päästänyt minua, kun olin viime viikolla oratoriaanien kappelissa.

Iltapäivällä oli *pakko* käydä rehtorin³ luona, ja se oli todella tylsää. Hänen vaimonsa on aivan kammottava! Lähdin sieltä heti kun pääsin ja palasin sateen halki kirjojeni luo. Sitten menin tapaamaan herra Sisamia⁴ ja ilmoitin etten saisi esseetä valmiiksi ennen keskiviikkoa; jäin hänen luokseen joksikin aikaa rupattelemaan, minkä jälkeen kävin mielenkiintoisen keskustelun sen eriskummallisen Earpin⁵ kanssa,

josta olen puhunut, ja tutustutin hänet (hänen suureksi riemukseen) Kälvalään, suomalaisiin runolauluihin.

Yritän muiden töiden ohessa mukailla yhden tarinan – todella erinomaisten ja perin juurin traagisen – novelliksi hieman Morrisin tyyliin, ja mukaan on tarkoitus ympätä myös hieman runoja. –⁶

Nyt minun on pakko mennä yliopiston kirjastoon likaamaan itseni pölyisten kirjojen keskellä – sitten otan rennosti ja tapaan kvestorin. –

R.⁷

2 Kirjeestä Edith Brattille

27. marraskuuta 1914

Tein aamulla noin 4 tuntia [töitä] 9.20–13, olin harjoituksissa koko iltapäivän, menin luennolle 17–18 ja päivällisen (Earp-nimisen miehen kanssa) jälkeen piti mennä esseekerhon kokoukseen – kyseessä oli epämuodollinen viimeinen henkäys [?]. Siellä luettiin huono essee, mutta keskustelu oli kiintoisa. Kokouksissa käsitellään myös jäsenten kirjoituksia, ja minä luin »Earendelin», joka sai hyvää palautetta.¹

3 Kirjeestä Edith Brattille

26. marraskuuta 1915

[Tolkien valmistui Oxfordista ja sai englannin kielestä parhaat mahdolliset arvosanat, minkä jälkeen hänet määrättiin Lancashiren jalkaväkirykmenttiin. Tämä kirje kirjoitettiin Staffordshiressä, Rugeley Campissa, missä hän oli koulutuksessa. Hän työsti samaan aikaan myös runoa »Kortirion among the Trees», jonka innoittajana toimi Warwick, Edith Brattin asuinpaikka. Runo kuvaa »hiipuvaa kaupunkia pienellä mäellä», jossa »vielä viipyvät yksinäiset seurueet. – Pyhät keijut ja kuolemattomat haltiat.» Kirjainyhdistelmä »T. K. B. S.» selittyy kirjeessä nro 5.]

Aamulla sitä taas seisoskeltiin tuttuun tapaan ja paleltiin, minkä jälkeen käveltiin ympäriinsä, että saataisiin lämpöä, jotta voitaisiin palella taas. Lopuksi heiteltiin tunnin verran leikkipommeja. Lounas ja hyytävän kylmä iltapäivä. Kesän kuumat päivät laukattiin täyttä vauhtia yltä päältä hiessä, ja nyt seistään hytisevissä ryhmissä pihalla ja kuunnellaan puhetta! Teen jälkeen oli taas tohinaa – kamppailin itselleni paikan hellan luota ja paahdoin leipää veitsen terällä; minkälaisia päiviä nämä ovatkaan! Olen kirjoittanut »Kortirionin» puhtaaksi liijykynällä. Toivottavasti et pahastu kun lähetän sen T. K. B. S:lle. Haluan lähettää heille jotain, sillä olen kaikille pitkän kirjeen velkaa. Alan tehdä sinulle pienoiselle huolellista musterversiota nyt ja lähetän sen huomispäivänä,

koska en usko että kykenen kirjoittamaan koneella enempää kuin yhden kappaleen (se on niin pitkä). Tai itse asiassa lähetän lyijykynä-version sinulle (se on oikein siisti), ja T. K. B. S. saa odottaa, kunnes saan tehtyä toisen.

4 Kirjeestä Edith Brattille

2. maaliskuuta 1916

Olen taas lueskellut koko surkean tihkuisen iltapäivän vanhoja sotaluentomuistiinpanoja – ja tuskastunut niihin puolentoista tunnin jälkeen. Olen muokannut keksimääni keijujen hölynpyölykieltä hieman – ja se parani siitä.¹

Haluaisin usein puurtaa sen parissa, mutta en anna itselleni lupaa, koska vaikka rakastankin sitä, se tuntuu perin järjettömältä harrastukselta!

5 G. B. Smithille

[Kun Tolkien ja kolme hänen ystäväänsä, Rob Gilson, Geoffrey Smith ja Christopher Wiseman, opiskelivat vuonna 1911 King Edward's Schoolissa Birminghamissa, he perustivat epävirallisen ja puolittain salaisen seuran nimeltä T. K. B. S., joka tarkoitti »Teekerhoa ja Barrow-seuraa» [engl. T. C. B. S., Tea Club and Barrovian Society] ja viittasi siihen, että heistä oli mukavaa juoda teetä koulun kirjastossa – ilman lupaa – ja Barrow's Storesin kahvilassa koulun lähellä. King Edward'sista lähdettyään T. K. B. S:n jäsenet olivat pitäneet tiivistä yhteyttä toisiinsa, ja joulukuussa 1914 pidettiin »Neuvonpito» Wisemanin kotona Lontoossa, minkä jälkeen Tolkien oli alkanut käyttää paljon energiaa runojen kirjoittamiseen – hän katsoi harrastuksensa olevan seurausta T. K. B. S.-porukan yhteisistä ihanteista ja keskinäisestä rohkaisusta. Wiseman palveli tuohon aikaan laivastossa, Gilson ja Smith oli lähetetty Sommeen ja Tolkien saapui taistelukentälle Lancashiren jalkaväkirykmentin 11. pataljoonan viestiupseerina juuri kun ympärysaltojen hyökkäys heinäkuun 1. päivänä oli alkamassa. Rob Gilson kuoli samana päivänä taistelutehtävissä, mutta tieto hänen kuolemastaan tavoitti muut T. K. B. S:n jäsenet vasta joidenkin viikkojen kuluttua. Geoffrey Smith lähetti Tolkienille asiaa koskevan kirjeen ja toimitti hänelle myöhemmin kirjeen myös Christopher Wisemanilta.]

12. elokuuta 1916

*Lancashiren 11. jalkaväkipataljoona,
brittiläinen siirtoarmeija, Ranska*

Parahin Geoffrey

Lämmin kiitos Christopherin kirjeestä. Olen ajatellut asioita sen jälkeen paljon – eikä suurinta osaa voi kertoa ennen kuin Jumala tuo meidät taas yhteen, edes hetkeksi.

En ole samaa mieltä Chrisin kanssa, vaikka hän ei tietysti sano paljoakaan. Olen totta kai koko sydämeistäni yhtä mieltä kohdasta, jonka alleviivasit – mutta outoa kyllä, en ole nyt tippaakaan samaa mieltä kohdasta, jota itse korjasin ja kommentoin. Menin eilis- ja toissailtana metsään – me olemme leirissä toisen juoksuhautakomennuksen jälkeen ja edelleen sillä alueella, jossa sinut näin – ja istuskelin siellä miettimässä.

En voi lakata ajattelemasta, että on väärin sekoittaa keskenään suuruus, jonka Rob on saavuttanut, ja se suuruus, jota hän itse epäili. Hän itse tietää, että olen tässä asiassa täysin rehellinen enkä hiukkaakaan uskonon rakkaudelleni häntä kohtaan – jonka ymmärrän vasta nyt, ja päivä päivältä paremmin, kun hän meistä neljästä on poissa – kun sanon uskovan, että jos se suuruus, jota me kolme ilman muuta tarkoitimme (ja tarkoitimme sen merkitsevän enemmän kuin pelkkää pyhyyttä tai ylväyttä), on todella TKBS:n osa, niin siinä tapauksessa jonkun jäsenen kuolema merkitsee vain sitä, että ryhmästä erotellaan katkerasti ne, joiden ei ollut määrä olla suuria – ainakaan suoraan. Suokoon Jumala ettei tämä kuulosta ylimieliseltä – minä ainakin koen olevani nyt nöyrempi ja mittaamattomasti heikompi ja köyhempi. Tarkoitin suuruudella suurta välinettä Jumalan kädessä – liikuttajaa, tekijää, jopa suurten asioiden saavuttajaa tai vähintäänkin suurten asioiden alullepanijaa.

Robin saavuttama suuruus ei ole vähimmässäkään määrin pienempää – sillä suuruus jota tarkoitin ja jota aristellen meille toivoin on arvotonta, mikäli se ei yhdisty urheuden, kärsimyksen ja uhrauksen pyhyyteen – mutta se on luonteeltaan toisenlaista. Toisin sanoen hänen suuruutensa on nyt meille henkilökohtainen asia – meidän täytyy tehdä heinäkuun ensimmäisestä erityinen päivä kaikkina niinä vuosina, jotka Jumala meille vielä suo – mutta se koskettaa TKBS:ää vain siltä puolelta joka oli mahdollisesti – näin voi olla – ainoa Robin todella tuntema, siis »Ystävyyttä N:nteen potenssiin». Minä tarkoitin, ja käsittääkseni myös Chris tarkoitti, ja olen melkein varma että sinäkin tarkoittit, että TKBS:lle oli suotu jonkinlainen kipinä – vähintään ryhmänä ellei sen jäsenille yksityisesti – jonka oli määrä synnyttää uusi liekki tai sitten – mikä on sama asia – syyttää maailmassa uudelleen jokin vanha liekki; että TKBS:n oli määrä palvella Jumalaa ja Totuutta suoremmin kuin uhraamalla henkensä tässä sodassa (joka on kai-

kesta oman puolemme pahuudesta huolimatta pääasiassa hyvän sotaa pahaa vastaan).

Toistaiseksi vahvin vaikutelmani on se, että jokin on murtunut. Tunteeni teitä kumpaakin kohtaan ovat entisellään – koen olevani vielä läheisempi, jos mahdollista, ja tarvitsen teitä molempia – olen tietysti nälkäinen ja yksinäinen – mutta nyt en koe olevani osa pientä kokonaista yhteisöä. Minusta todella tuntuu, että TKBS on päättynyt – mutten ole lainkaan varma, onko kyseessä vain epäluotettava tunne, joka katoaa aikanaan kuin taikaiskusta, kun tapaamme jälleen. Mutta koen kuitenkin olevani tällä hetkellä pelkkä yksilö, minulla on sisimmässäni pikemminkin suuria tunteita kuin ajatuksia, mutta olen erittäin voimaton.

TKBS saattoi tietysti olla kaikkea sitä mistä haaveilimmekin – ja kenties sen työn tekee lopulta kolme, kaksi tai yksi ainoa jäsen, ja Jumala suo muiden osuuden hänelle inspiraationa, jota me kaikki tiedämme toisiltamme saaneemme ja saavamme. Panen nyt toivoni tämän varaan ja rukoilen Jumalalta, että TKBS:n jatkajiksi valittuja henkilöitä ei ole vähemmän kuin me kolme. –

Minä kuitenkin pelkään ja suren – henkilökohtaisen kaipaukseni lisäksi – sillä en kykene vielä hylkäämään toivoa ja kunnianhimoa (tiedän toki että ne olivat hahmottomia ja epäselviä), jotka virisivät ensi kerran Lontoon neuvonpidossa. Kuten tiedät, minun tapauksessani neuvonpitoa seurasi se, että löysin äänen lukuisille sisälläni kytenneille asioille, ja kaikki aukesi huikaisevalla tavalla – olen aina kiittänyt tästä sitä innostusta, jonka muutamakin tunti koko nelikon kesken meille kaikille aina soi.

Asia on siis näin – kävin vakavin mielin toimeen ja koetin kummempia tunteilematta kertoa sinulle sen, mitä ajattelen. Sain kaiken kuulos-tamaan kovin kylmältä ja etäiseltä – ja jos lopputulos vaikuttaa epäselvältä, syynä on se, että kirjoitin mietteeni useassa osassa perin juurin tylsän komppanian messin melussa.

Lähetä viesti eteenpäin Chrisille, jos luulet että se on sen arvoista. Minä en tiedä, mikä on seuraava siirtomme tai mitä seuraavaksi tapahtuu. Huhut kulkevat sitä vauhtia, jonka tämän sodan yleinen uuvuttavuus sallii. Haluaisin kovasti tietää missä olet. Esitän tietysti arvaukseni.

Voisin kirjoittaa vaikka miten loputtoman kirjeen, mutta minulla on monta urakkaa kesken. Prik. viest. ups. syyttää minua satuilusta, ja minulla on kaksi riitaa tiedossa huoltopäällikön kanssa sekä karmea paraati puoli seitsemältä – siis klo 18.30 aurinkoisena sunnuntaina.

Kirjoitahan minulle, kun saat mahdollisuudentapaisen.

Terveisin
John Ronald.

6 Rouva E. M. Wrightille

[Tolkien nimitettiin vuonna 1920 Leedsin yliopiston englannin kiel-
len apulaisprofessoriksi, ja hänestä tuli myöhemmin myös professori;
kirje nro 46 kuvaa virkaan johtanutta haastattelua. Tolkien oli tässä
vaiheessa naimisissa Edith Brattin kanssa, ja vuonna 1923 heillä oli
jo kaksi lasta, John ja Michael. Vuonna 1922 hän julkaisi sanaston en-
tisen opettajansa Kenneth Sisamin keskienglantilaiseen tekstivalikooi-
maan. Hän alkoi myös työstää E. V. Gordonin kanssa editiota runoel-
masta *Sir Gawain and the Green Knight*. Seuraava kirje, josta käy ilmi
että Tolkien on vastaanottanut kyseistä runoa koskevan artikkelin, on
osoitettu *English Dialect Dictionaryn* (»E. D. D.») päätoimittajan Jo-
seph Wrightin vaimolle. Tolkien oli opiskellut Oxfordissa filologiaa
Wrightin oppilaana.]

13. helmikuuta 1923

Yliopisto, Leeds

Parahin rouva Wright

Olen erittäin kiitollinen eripainoksesta – sekä ystävällisistä sanoista,
jotka te sanastosta lausuite. Käytin työhön sellaisen määrän aikaa,
että sitä on karmea ajatellakin, ja viivästyin tekstivalikoimaa niin, että
minua soimattiin ja sadateltiin, mutta olihan se opettavainen kokemus.

Minun tuskin tarvitsee sanoakaan, että artikkelinne vakuuttaa minut
täysin, ja olen riemuissani saadessani tuntea, että yksi hankala kohta
»Sir G:ssä» on taas auennut, kiitos teidän.

Olemme juuri selvinneet melkoisen kammottavasta joulusta, sillä
lapset katsoivat parhaaksi sairastua tuhkarokkoon juuri silloin – tam-
mikuun alussa minä olin talouden ainoa jalkeilla pysynyt henkilö, ja
potilaita olivat myös vaimoni & lastenhoitaja. Loma-ajaksi suunniteltu
työ oli pilalla, mutta he (toisin kuin työ) voivat nyt paremmin eivätkä
näytä kärsineen suuresti. Minä selvisin. Toivon että te voitte hyvin,
samoin kuin professori Wright – en ole kuullut hänestä mitään toviin,
ja olen tulkinnut hiljaisuuden myönteisesti.

Keskienglanti on kiintoisa kenttä – ajattelen jopa että se on miltei
kartoittamaton alue, sillä kun mitä tahansa sopukkaa alkaa itse tutkia
tarkemmin, kaikki vallitsevat käsitykset ja ajatukset tuntuvat murene-
van palasiksi – ainakin kielen osalta. E. D. D. on todella kullannarvoi-
nen tai »unentbehrlich», kuten filologisesti orientoitunut mieli sanoisi,
ja kannustan ihmisiä tutkiskelemaan sitä.

Vaimoni haluaa teidän molempien muistavan häntä ja lähettää ter-
veisensä omien toivotusteni ohessa.

Ystävällisesti

J. R. R. Tolkien

Filologia etenee täällä. »Kielen» opiskelijoiden osuus on erittäin suuri, eikä värväysjoukoista näy jälkeäkään! JRRT.

7 Oxfordin yliopiston anglosaksin kielen Rawlinson and Bosworth -professuurista päättävälle

[Anglosaksin kielen professorin virka Oxfordin yliopistossa julistettiin haettavaksi kesällä 1925, kun W. A. Craigie erosi tehtävästä. Tolkien päätti hakea paikkaa, vaikka oli vasta kolmekymmentäkolmevuotias. Tämä on hänen virallinen hakemuksensa, jonka päiväys on 27. kesäkuuta 1925.]

Hyvät herrat

Haluan asettua ehdolle anglosaksin kielen Rawlinson and Bosworth -professorin virkaan.

Minua luonnollisesti kiinnostaa professorinvirka, joka tarjoaa niin erinomaisen mahdollisuuden ilmaista ja viestiä oppinutta intoani anglosaksin ja muiden muinaisgermaanisten kielten opiskelua kohtaan, enkä saata kuvitella tätä parempaa tilaisuutta päästä jälleen Oxfordin englannin kielen laitoksen jäseneksi. Kuuluin laitokseen sekä opiskelijana että tutorina, ja nyt, kun olen ollut viisi vuotta poissa Leedsin yliopistossa, iloitsen siitä että olen pitänyt yhteyttä edelleen yllä, erityisesti viimeisten kahden vuoden ajan loppukokeiden tarkastajana.

Tulin Exeter Collegeen Stapledon-stipendiaattina vuonna 1911. Suoritin alkututkintoni vuonna 1913 (jolloin erikoistuin kreikkalaiseen filologiaan) ja valmistuin englannin kielestä vuonna 1915 parhain mahdollisin arvosanoin; erityisalanani oli muinaisislanti. Palvelin vuoden 1918 loppuun Lancashiren jalkaväkirykmentissä, minkä jälkeen aloin työskennellä Oxford English Dictionaryn parissa. Työskentelin tri Bradleyn¹ apulaisena kevääseen 1920, jolloin oma työni ja tutorin lakkaamatta kasvava työtaakka tekivät jatkamisen mahdottomaksi.

Siirryin lokakuussa 1920 Leedsiin englannin kielen apulaisprofessoriksi ja sain vapaat kädet kehittää suuren ja alati kasvavan englannin kielen laitoksen lingvististä puolta, sillä tuossa vaiheessa kielitieteen erikoistuneille henkilöille ei ollut vielä varattu vakituista virkaa. Aloitin viiden epävarman pioneerin kanssa laitoksella, jolla opiskeli (ensimmäisen vuoden opiskelijoiden lisäksi) kuutisenkymmentä henkeä. Nykyään suhde on seuraava: 43 kirjallisuudenopiskelijaa, 20 lingvistiikan opiskelijaa. Kielitieteilijät eivät ole vähimmäissäkään määrin erotettuja tai eristettyjä laitoksen yleisestä elämästä ja uurastuksesta, ja he osallistuvat suureen osaan laitoksen kirjallisuuskursseista ja muusta kirjallisuusaiheisesta toiminnasta, mutta heidän puhtaasti lingvistisiä opintojaan varten on vuodesta 1922 annettu omaa opetusta ja

niitä on mitattu erityisillä esseillä, joiden vaatimustaso on ollut omaa luokkaansa. Opetustarjontaa on asteittain laajennettu, ja tätä nykyä se kattaa suuren osan englantilaisen ja germaanisen filologian kentästä. Opetusta annetaan muinaisenglantilaisessa sankarirunoudessa, englannin kielen historiassa*, muinais- ja keskienglannin kirjoituksissa, muinais- ja keskienglannin filologiassa*, alkeistason germaanisessa filologiassa*, gootin kielessä, muinaisislannissa (toisen* ja kolmannen vuoden kurssit) ja keskiajan kymrissä*. Olen itse opettanut kaikkia näitä kursseja silloin tällöin, ja ne, joita olen opettanut viimeisen vuoden kuluessa, on merkitty asteriskilla. Viime lukukaudella vapaaehtoinen lukukurssi teksteistä, jotka eivät kuulu nykyiseen opinto-ohjelmaan, houkutteli yli viisitoista opiskelijaa, eivätkä kaikki suinkaan tulleet laitoksen lingvistikalta puolelta.

Vaikuttaa siis siltä, ettei filologia herätä näiden opiskelijoiden mielessä enää kauhua, vaikka sen arvoituksellisuus onkin kenties säilynyt. Laitokselle on perustettu toimelias keskusteluryhmä, joka muistuttaa tavoiltaan pikemminkin kirjallisuuden kuin kielten laitoksien vastaa-
via, ja se on kirjoittanut ystävällismielistä kilpailua ja avointa keskustelua kirjallisuuspuelen vastaavan ryhmän kanssa. Vanhat ja nykyiset muinaisislannin opiskelijat ovat jopa perustaneet Viikinkikerhon, joka lupaa jatkaa samanlaista toimintaa laitoksen henkilökunnasta riippumatta. Muinaisislannin asiat ovat edenneet erityisen hyvin, ja siinä saavutetaan usein korkeampi taso kuin muissa erityisaineissa, sillä sitä opiskellaan kaksi vuotta ja lähes yhtä yksityiskohtaisesti kuin anglosaksia.

Absoluuttisesti tarkasteltuina tutkimussaavutuksemme näiden viiden vuoden ajalta ovat tietenkin vähäisiä. Täältä on vuoden 1922 jälkeen valmistunut kaksitoista kieltenopiskelijaa, joista viisi sai erinomaiset arvosanat; yksi työskentelee nykyään Oxfordin sanakirjan parissa, toisesta näyttäisi tulevan Englannin paikannimitutkimuksen pätevä edustaja. Vaikka kandidaattivaiheessa suositellaan mieluummin erikoistumista kuin tutkielman tekoa, olemme äskettäin saaneet varsin mielenkiintoisia tutkielmia, joista mainittakoon Richmondshiren paikannimiä koskeva selvitys ja Hrólfr Krakin saagan käännös; molemmat todennäköisesti julkaistaan.

Virkaani on tähän mennessä kuulunut runsaasti opettamista ja ohjaamista, minkä lisäksi olen hoitanut kasvavan laitoksen yleisiä asioita ja nyttemmin myös konsistorin jäsenen velvollisuuksia tänä yliopistolaitokselle aivan erityisen hankalana aikana, joten julkaistaviksi aiotut projektini ovat kärsineet kovasti, mutta liitän oheen luettelon siitä, mihin aikani on kaikesta huolimatta riittänyt. Mikäli minut valitaan Rawlinson and Bosworth -professoriksi, tarkoitukseni olisi käyttää hyväkseni viran tarjoamia tutkimusmahdollisuuksia sekä edistää parhaani mukaan lingvististen ja kirjallisuuskeskeisten opintolinjojen kas-

vavaa yhteistyötä, sillä ne eivät voi koskaan olla vihollisia muutoin kuin molempia haittaavan väärinymmärryksen seurauksena, ja haluaisin myös jatkaa filologisen innon levittämistä nuorten keskuuteen laajemmalla ja hedelmällisemmällä kentällä.

Hyvät herrat,
edelleen teidän nöyrin palvelijanne
J. R. R. Tolkien.

8 James Black Bailiille, Leedsin yliopiston rehtorille

22. heinäkuuta 1925

Leedsin yliopisto

Parahin tri Baillie

Olen juuri saanut tiedon, että minut on valittu Oxfordin yliopiston Rawlinson & Bosworth -professoriksi, & olen ottanut paikan vastaan – työ alkaa lokakuun 1. päivänä – tuntien suurta murhetta tästä äkillisestä lähdöstä, vaikka virka onkin minulle odottamaton onnenpotku.

Juuri edeltäjäni äkillinen ero soi viran minulle näin nopeasti – olin näet aiemmin ajatellut, että se voisi kenties olla myöhempien vuosieni saavutus, mutta kun tämä yliopisto on osoittanut minua kohtaan suurta ystävällisyyttä ja lyhyt työjaksoni täällä on ollut niin onnellinen, koen itseni kiittämättömäksi pyytäessäni vapautusta virastani näin nopeasti. Toivon että voitte antaa minulle anteeksi.

Siltä varalta että vietätte tätä täydellistä kesää jossain muualla – kuten toivon – ilmoitan asiasta myös virallisesti sihteerille, vaikka se ei käsittääkseni ole välttämätöntä, sillä Abercrombie¹ tietää ja on ryhtynyt toimeen, jos oikein ymmärsin. – –

Monien kaltaisteni tapaan myös minä olen näin alkukesällä saanut vaivoikseni niin paljon tenttipapereita Leedsistä, Oxfordista ja kouluista, etten ole millään kyennyt osallistumaan yliopiston tämänhetkiseen hankkeeseen, vaikka olisin halunnut. Pahoin pelkään, että minulta menee näin viimeinenkin toivo osallistua siihen toden teolla, sillä tulevat kuukaudet näyttävät nyt erityisen työteliäiltä.

Ystävällisesti
J. R. R. Tolkien

»Muistan *Hobitin* alusta vain sen, että istuin korjaamassa päättökokeita siinä loputtoman uupumuksen tilassa, johon pennitön perheellinen yliopistoväki joka vuosi joutuu. Raapustin tyhjälle lehdelle: 'Kolossa maan sisällä asui hobitti.' Silloin en tiennyt miksi, enkä tiedä vielääkään.»

»Katselin tässä päivänä muutamana Kalevalaa – ja törmäsin XX runoon, josta aikoinani pidin; siinä käsitellään lähinnä oluen alkuperää. – – *Se oli oluen synty... hyvä juoma hurskahille, pani naiset naurusuulle, miehet mielelle hyvälle, hurskahat iloitsemahan, hullut huppeloitsemahan.* Viisaita ajatuksia. Surku suomalaisia ja heidän eriskummallista kieltään: näyttää että heidän käy kalpaten. Kunpa olisin voinut käydä tuhansien järvien maassa ennen tätä sotaa. Suomen kieli melkein pilasi alkututkitoni ja oli *Silmarillionin* alkuperäinen siemen.»

»*Tarua Sormusten herrasta* ei ole mahdollista 'kiteyttää' yhteen tai kahteen kappaleeseen. Aloitin sen vuonna 1936, ja jokainen osuus on kirjoitettu moneen kertaan. Sen noin 600 000 sanasta tuskin yhtäkään on valittu harkitsemattomasti. – – Olen saanut sen valmiiksi, se on 'poissa mielestä', urakka on ollut hirmuinen ja lopputuloksen on joko seistävä tai kaaduttava sellaisena kuin se nyt on.»

»Kiitos erittäin ystävällisestä kirjeestä ja kiinnostuksesta yleensä työtäni kohtaan. Minä olen kuitenkin jo vanha mies, joka koettaa parhaansa mukaan saada työtään edes osin valmiiksi. Jokainen ylimääräinen urakka, olipa se miten pieni tahansa, vähentää todennäköisyyttä, että saan *Silmarillionin* julkaistuksi.»

